

ÚSTAV GEONIKY AKADEMIE VĚD
ČESKÉ REPUBLIKY, v.v.i.

VÝZKUMNÝ ÚSTAV SILVA TAROUCY PRO
KRAJINU A OKRASNÉ ZAHRADNICTVÍ, v.v.i.

Aktuální problémy a možné scénáře rozvoje obcí v zázemí vojenských újezdů v České republice

Výzkumná zpráva z dotazníkového šetření realizovaného v rámci projektu
“Vojenské újezdy jako transformační území – scénáře dopadů jejich
optimalizace na společnost a krajinu“ (TD03000261)

Autorský kolektiv:

RNDr. Bohumil Frantál, PhD. (Editor), Doc. RNDr. Josef Kunc, PhD., Ing. Martina Jaňurová, Mgr. Tomáš Krejčí, Mgr. Petr Klusáček, PhD., Mgr. Stanislav Martinát, PhD., Mgr. Hana Skokanová, PhD., Mgr. Marek Havlíček, PhD., Mgr. Jan Hercik, PhD.

Brno, 2017

1. Úvod

Cílem výzkumného projektu Ústavu geoniky Akademie věd České republiky a Výzkumného ústavu Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví s názvem „Vojenské újezdy jako transformační území – scénáře dopadů jejich optimalizace na společnost a krajinu“ (TD03000261) finančně podpořené Technologickou agenturou České republiky je zhodnotit dopad optimalizace vojenských újezdů na společnost a krajinu v oblastech vyčleněných z vojenských újezdů a v jejich bezprostředním okolí.

Jedním z dílčích cílů projektu bylo také zmapovat a zhodnotit, jak stávající místní rozvoj a s tím související problematické aspekty transformace obcí, které měly či mají společnou hranici s vojenskými újezdy, vnímají skuteční sociální aktéři – tedy reprezentanti obcí a samotní obyvatelé. Tato výzkumná zpráva prezentuje vybrané výsledky rozsáhlého dotazníkového šetření s obyvateli obcí nacházejících se v zázemí vojenských újezdů, týkající se percepce aktuálních problémů kvality života obyvatel a pozitivních a negativních dopadů souvisejících se změnami správy a aktivitami vojenských újezdů. Na základě těchto výsledků jsou nastíněné možné scénáře budoucího vývoje vojenských území a jejich zázemí, které nemusí reflektovat názory autorů výzkumné zprávy.

Tento materiál vznikl pro potřebu diseminace výsledků výzkumu směrem k zainteresovaným obcím a spolupracujícím institucím. Autoři doufají, že zjištěné poznatky mohou posloužit mimo jiné při rozhodování klíčových aktérů místního rozvoje v otázkách identifikace a prioritizace existujících problémů a hledání strategií jejich řešení.

Text neprošel formálním recenzním řízením ani jazykovou úpravou. Výsledky jsou určeny pro interní použití a aktivity zainteresovaných obcí a institucí spolupracujících na výzkumném projektu. Bez souhlasu editora a zodpovědné instituce (ÚGN AV ČR) nesmí být tento text jako celek ani žádná jeho část volně šířena na internetu, ani jinak dále zveřejňována.

2. Stručná charakteristika vojenských újezdů v České republice

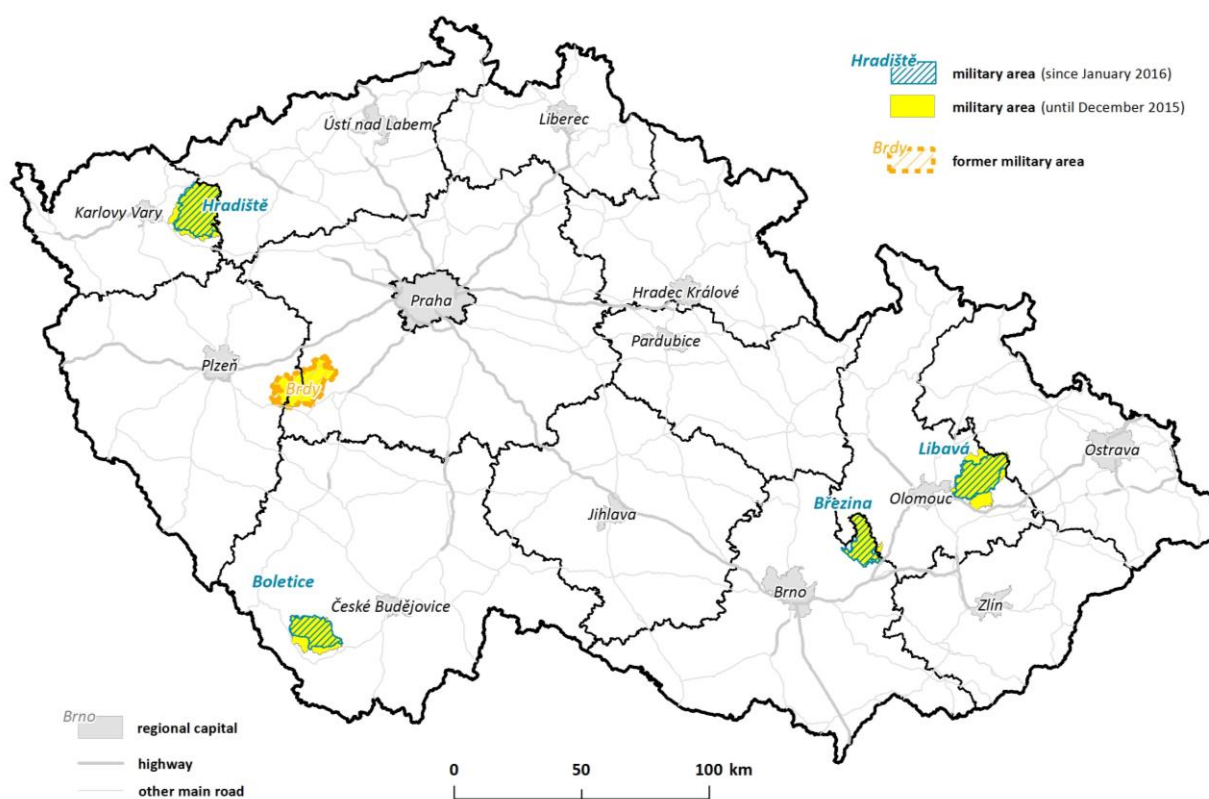
V současnosti se na území České republiky nacházejí čtyři vojenské újezdy – Boletice, Březina, Hradiště, Libavá a pátý, již zrušený vojenský újezd Brdy. Jejich prostorovou lokalizaci vůči krajským městům a nejvýznamnějším silničním komunikacím přináší mapa na obrázku 1.

Vojenský újezd Boletice s výměrou 165,5 km² se nachází na území Jihočeského kraje. Plocha o rozloze přibližně 85 km² spadá pod soustavu NATURA 2000 a chráněné je nejen stanoviště samotné, ale také ojedinělá fauna žijící v této oblasti. Boletice jsou také součástí CHKO Šumava a prostorově se protínají s národní přírodní památkou Prameny Blanice. Po poslední územní redukci k 1. 1. 2016, kdy byla z újezdu vyčleněna jedna nová obec, tvořilo zázemí vojenského újezdu (přímo hraničilo s VÚ) 13 obcí s počtem obyvatel 12,3 tis. Od krajského města České Budějovice je újezd vzdálen zhruba 30 km, v blízkosti se nenachází žádná komunikace dálničního typu.

Vojenský újezd Hradiště nacházející se v Karlovarském a Ústeckém kraji je díky své rozloze 280,8 km² největším újezdem v České republice. Díky své velikosti je také považován za jeden z největších újezdů ve střední Evropě a je hojně využíván nejen Armádou ČR, ale také Policií ČR či složkami Integrovaného záchranného systému. Po poslední územní redukci k 1. 1. 2016, kdy byly z újezdu vyčleněny dvě nové obce, tvořilo zázemí vojenského újezdu (přímo hraničilo s VÚ) 20 obcí s počtem obyvatel 42,5 tis. Od

nejbližšího krajského města Karlovy Vary je újezd vzdálen zhruba 15 km, v blízkosti obcí v zázemí se nachází zatím nedostavěné úseky dálnic D6 (Praha – Karlovy Vary) a D7 (Praha – Chomutov).

Vojenský újezd Březina ležící severně od druhého největšího města České republiky - Brna, zasahuje svojí výměrou 149,6 km² do Jihomoravského a Olomouckého kraje. Přestože se jedná o újezd s nejintenzivnějším výcvikem, díky existenci kulturních památek (např. zřícenin několika hradů) a cyklostezek je území částečně a na speciální povolení zpřístupněno veřejnosti. Velice důležitým aspektem tohoto újezdu je existence velkého množství uměle vybudovaných vodních nádrží, které plní tyto základní funkce: ovlivňují mikroklima místní krajiny, zvyšují retenční schopnosti území, působí jako protipožární opatření pasivního charakteru a slouží také jako zařízení pro vojenský a protipožární výcvik. Po poslední územní redukci k 1. 1. 2016 bez vzniku nové obce tvořilo zázemí vojenského újezdu (přímo hraničilo s VÚ) 26 obcí s počtem obyvatel 35,8 tis. Od nejbližšího krajského města Brna je újezd vzdálen zhruba 40 km, v blízkosti obcí v zázemí se nachází dálnice D46 (Vyškov – Olomouc).

Obr. 1. Lokalizace vojenských újezdů v České republice. Zdroj: vlastní zpracování

Posledním aktivním je **vojenský újezd Libava**, rozprostírající se v Olomouckém a Moravskoslezském kraji, s rozlohou 235,7 km². Také Libavou prochází několik cyklostezek, jejichž průjezdnost je však omezená a bývají otevřené jen v nepravidelných časových intervalech. V areálu se jednou či dvakrát ročně konají sportovně zaměřené akce pro širokou veřejnost, které mají velkou oblibu. Jinak je vstup do areálu, vzhledem k intenzitě výcviku, ze strany Ministerstva obrany ČR velmi omezený. Po poslední územní redukci k 1. lednu 2016, kdy byly z újezdu vyčleněny tři nové obce, tvořilo zázemí vojenského újezdu (přímo hraničilo s VÚ) 23 obcí s počtem obyvatel 50,5 tis. Od

nejbližšího krajského města Olomouce je újezd vzdálen zhruba 15 km, v blízkosti obcí v zázemí se nachází dálnice D35 a D1 (Olomouc - Ostrava).

Posledním újezdem, který podléhá výzkumu, je nyní už bývalý **vojenský újezd Brdy**, jenž se nacházel na území Středočeského a Plzeňského kraje. Před jeho zrušením v roce 2015 se rozkládal na ploše o výměře 260 km², z čehož více než 95 % bylo přiřčeno k již existujícím 27 okolním obcím. Zůstalo tedy necelých 6 km² vojenského prostoru. Hlavním důvodem zrušení újezdu byla ekonomická stránka a především fakt, že aktivně se pro vojenské účely využívalo pouze minimum plochy, tudíž bylo neekonomické udržovat v provozu celé území. Přestože existuje mnoho studií ohledně optimalizace využití bývalého VÚ Brdy, jeho budoucnost nemá stále daný pevný směr, a proto je i jeho zkoumání předmětem této práce. Nutno dodat, že i když došlo k formálnímu zrušení újezdu, nadále trvají zákazy vstupu na dané území a kupříkladu zcela chybí značení cyklotras, což lze chápat jako nepřipravenost dotčených orgánů na vzniklou situaci. V zázemí bývalého újezdu žije v hraničních obcích 57 tis. obyvatel. Od hlavního města Prahy i krajského města Plzně je zbylá část vojenského prostoru vzdálena zhruba 50 km, v blízkosti obcí v zázemí se nachází dálnice D4 (Praha - Příbram) a D5 (Praha - Plzeň).

Tab. 1. Základní charakteristiky vojenských újezdů a obcí v zázemí (2017)

VÚ	Rozloha VÚ v km ²	Počet obcí v zázemí VÚ	Počet obyvatel v zázemí (tis.)	Vzdálenost ke krajskému městu	Vzdálenost k dálnici
Boletice	165,5	13	12,3	30 km	-
Březina	149,6	26	35,8	40 km	D46 (3 km)
Hradiště	280,8	20	42,5	15 km	D6, D7 (10 km)
Libavá	235,7	23	50,5	15 km	D35, D1 (1 km)
Brdy	5,6	35	57,0	50 km	D4, D5 (10 km)

Zdroj: Český statistický úřad, statistiky obyvatelstva, ČSÚ (2017)

3. Metodika výzkumu

Každá sociální skupina i člověk jako jedinec vnímá svoji obec a také kvalitu svého života v ní trochu jinak, na základě svých osobních predispozicí, v závislosti na rozdílných zkušenostech, znalostech, motivacích a problémech. Vnímání zahrnuje různé postoje, hodnoty, preference, potřeby a obavy lidí žijících na daném místě, vnímání přímo ovlivňuje jejich vztah k obci. V rámci našeho výzkumu jsme zkoumali kvalitu života v obcích v zázemí vojenských újezdů jako syntézu subjektivních představ, uspokojení a potřeb jejich obyvatel ve vztahu ke konkrétnímu prostředí (životnímu prostoru).

Výzkum se uskutečnil formou standardizovaného dotazníkového šetření s obyvateli obcí v zázemí vojenských újezdů realizovaného v období června až prosince roku 2016. Pro tento účel využil výzkumný tým spolupráce se školami ve vybraných spádových obcích. Cílovým souborem výzkumu tedy byli obyvatelé konkrétních obcí, výběrový soubor (vzorek) pak tvořili členové rodin žáků a studentů oslovených základních a středních škol. K analýze a vyhodnocení bylo získáno celkem 1362 dotazníků od respondentů ve věku 15 let a starších žijících v obcích v zázemí vojenských újezdů (Boletice - 160, Březina - 173, Hradiště - 433, Libavá - 134, Brdy - 462). V roce 2015 zrušený vojenský újezd Brdy byl do analýz zahrnut také, protože po desetiletí ovlivňoval život v jeho zázemí a místní obyvatelé to mají a ještě dlouho budou mít v živé paměti.

Věková a vzdělanostní struktura respondentů (viz Tab. 2) v sobě odráží zvolený výběrový soubor (rodiče, popřípadě prarodiče žáků a studentů spolupracujících škol). Proto byla více než třetina respondentů ve věkové kategorii 20-39 let a polovina ve věku 40-59 let. Vzhledem k tomu, že výzkum tak postihnul ve větší míře určitou věkovou a sociální skupinu lidí (s dětmi na základních a středních školách) hrozí jisté zkreslení z důvodu nereprezentativnosti výběrového souboru a výsledky tak nelze bez výhrad vztáhnout na celou cílovou populaci. Na druhé straně by právě tento vzorek populace měl z větší části představovat občany, kteří mají bližší vztah ke svým obcím a zájem na jejich rozvoji a prosperitě. Z tabulky je zřejmé také nevyrovnané genderové rozložení, kdy téměř dvě třetiny respondentů tvořily ženy a pouze jednu třetinu muži. Tento nepoměr lze vysvětlit jednak tím, že ženy se obecně více angažují v dotazníkových šetřeních a výzkumech z důvodu vyšší empatie a potřeby emoční blízkosti. Jako druhé možné vysvětlení se nabízí fakt, že dotazníky byly rozmístěny právě na základních a středních školách a žáci a studenti při instrukci „předat doma rodičům“, dotazník předali spíše matkám, které se více angažují, chodí na třídní schůzky apod.

Tab. 2. Základní charakteristiky výběrového souboru respondentů

Počet respondentů	Celkem: 1362					
Pohlaví	Muži (34 %)		Ženy (66 %)			
Věk	15–19 (6,2 %)	20–39 (40,0 %)	40–59 (50,1 %)	60 a více (3,8 %)		
Vzdělání	Základní (11,7 %)	Střední bez M (32,6 %)	Střední s M (38,1 %)	Vysokoškolské (17,6 %)		
Ekonomická aktivita	Zaměstnanec (67,9 %)	OSVČ (11,1 %)	Student (8,2 %)	Nezaměstnaný (4,1 %)	V důchodu (3,7 %)	Rodičovská (5,0 %)
Délka života v obci	0-9 let (16,1 %)	10-19 let (28,8 %)	20-29 let (11,5 %)	30-39 let (20,5 %)	40 a více let (23,1 %)	

Zdroj: vlastní výzkum

Vysoký podíl respondentů v produktivním věku a nízký podíl starších osob může být do jisté míry způsoben i tím, že značná část obcí, v nichž proběhlo šetření, spadá do oblastí tzv. vnitřních periferií či příhraničí (tzv. vnější periferie), jež se vyznačují vyšším podílem osob starších 15 let bez maturity a nízkým podílem osob zaměstnaných v terciálním sektoru. To se také nepřímo odráží na stupni dosaženého vzdělání, jež místní obyvatelé potřebují k získání zaměstnání (vysoký podíl osob pouze se základním vzděláním oproti celorepublikovému průměru).

Délka života v obci je dalším faktorem, který může mít významný vliv na strukturu odpovědí - v případě našeho výzkumu však žádná z kategorií výrazněji nevybočuje. Přestože se v případě újezdů ležících blíže k hranici, resp. bývalých Sudetech (Boletice, Hradiště a Libavá), jedná o tzv. dosídlené území po odsunu původního německého obyvatelstva po 2. světové válce, ztrácí již tento fakt v dnešní době na významu. Místní obyvatelé bez historických vazeb k rodišti či půdě si vztah ke svému bydlišti již vybudovali nebo odešli jinam. Nicméně, vzhledem k uvedeným odchylkám od celorepublikových trendů, by bylo vhodné, aby případné scénáře možného budoucího vývoje vojenských újezdů braly tyto skutečnosti v potaz a byly vytvořeny i s ohledem na sociální, ekonomickou a demografickou strukturu místního obyvatelstva.

Přestože cílem výzkumu bylo odhalit především silné a slabé stránky působení vojenských újezdů na život občanů v jejich zázemí, bylo nutno také brát zřetel na běžné problémy, kterým dotčené oblasti a obce čelí. Bez těchto informací by nebylo možné optimálně reagovat na potřeby daného území, vyvozovat závěry, zobecňovat informace a navrhnout řešení. Dotazník byl proto rozdělen na dvě části: (i) obecněji zaměřenou, soustředující se na odhalení běžných problémů, s nimiž se obce potýkají a (ii) konkrétněji orientovanou, kde respondenti hodnotili pozitivní a negativní stránky existence vojenského újezdu na jejich život v obci. Dotazník byl složen jak z uzavřených otázek, kdy dotázaní měli ohodnotit nabízenou problematiku na stupnici 1-5, tak z otázek otevřených, pomocí kterých vyjadřovali svůj osobní postoj k dané věci.

4. Vybrané výsledky výzkumu

4.1 Hodnocení specifických aspektů kvality života v obcích

Nejprve se zaměříme na obecnější aspekty života v obcích napříč vojenskými újezdy, což je možné považovat za vstup do řešené problematiky. Zjednodušeně se dá říci, že aktuální hlavní problémy života v obcích v zázemí vojenských újezdů (viz Tab. 3) se zásadně neliší od dlouhodobých problémů v českých obcích obecně, zejména pak těch v periferních oblastech, vnitřních či příhraničních (viz např. Frantál & Vaishar 2008; Chromý & Janů 2003). Obyvatelé nejpálčivěji vnímají slabou podporu zaměstnanosti a tvorbu nových pracovních míst, možnosti získání vlastního bydlení, údržbu a rozvoj silniční infrastruktury, možnosti volnočasového vyžití a nebezpečí kriminality. Specifickým problémem, který je třeba v těchto obcích řešit, je potom zajištění souladu rozvoje obcí s aktivitami vojenského újezdu. V tomto ohledu vnímá značná část obcí a jejich obyvatel (zejména lokalizovaných v blízkosti újezdů) spíše negativní dopady újezdů ve smyslu omezení pohybu a aktivit a komplikací rozvojových aktivit.

Tab. 3. Hodnocení dílčích aspektů života v obcích v zázemí VÚ

Aspekt kvality života	Průměrné hodnocení	Variance
Podpora zaměstnanosti	3,32	1,17
Možnosti získání vlastního bydlení	2,90	1,88
Zajištění souladu rozvoje obce s aktivitami VÚ	2,82	0,95
Údržba a rozvoj silniční infrastruktury v obci	2,82	1,16
Zajištění osobní bezpečnosti a prevence kriminality	2,78	1,09
Rozvoj rekreační a volnočasové infrastruktury	2,72	1,40
Zajištění ochrany občanů před přírodními extrémami	2,60	0,91
Zajištění služeb pro seniory	2,58	1,29
Rozvoj mezi-obecní spolupráce	2,53	0,80
Dopravní obslužnost a dostupnost obce	2,50	1,09
Rozvoj kulturního a společenského života	2,47	1,16
Údržba a rozvoj vodovodní a kanalizační sítě	2,41	1,19
Nabídka maloobchodu a služeb	2,39	1,35
Vyřizování úředních záležitostí	2,33	1,07
Informovanost občanů o dění v obci	2,18	1,10
Zajištění služeb pro rodiny s dětmi	2,17	1,04
Třídění a svoz komunálních odpadů	1,99	0,98

Zdroj: vlastní výzkum. Pozn. Stav specifických aspektů kvality života byly hodnoceny na 5-ti bodové škále (1= rozhodně dobrý, 2= spíše dobrý, 3= ani dobrý, ani špatný, 4= spíše špatný, 5= rozhodně špatný).

Pro potřeby statistické analýzy rozdílů ve vnímání problémů mezi různými kategoriemi obcí a skupinami obyvatel byl vypočítán sumační index vnímání problémů. Tento index (součet hodnocení 17 specifických aspektů kvality života) může hypoteticky dosahovat maximální hodnoty 85 bodů. Průměrná hodnota v našem výběrovém souboru je 44 bodů, medián (střední hodnota) potom činí 43 bodů.

Rozdíly ve vnímání problémů mezi obcemi v rámci jednotlivých újezdů jsou relativně malé, přesto statisticky významné. Jasně nejvyšší míra vnímání problémů (index = 45,7) je v obcích v okolí VÚ Hradiště, následují VÚ Boletice (43,9) a VÚ Brdy (43,1). Statisticky významně nižší je potom index vnímání problémů v obcích v rámci VÚ Březina (42,3) a VÚ Libavá (41,6). Dá se říci, že tyto výsledky reflektují regionální socioekonomické rozdíly v rámci České republiky, respektive dlouhodobé problémy strukturálně postižených regionů a ekonomicky znevýhodněných periferních (příhraničních) oblastí (Chromý & Jančák 2005; Burda 2016).

Korelační analýza dále odhalila statisticky signifikantní rozdíly v míře vnímání problémů v závislosti na velikostní kategorii obce, její lokalizaci a pracovním trhu. Více jsou problémy pocítovány v menších obcích s vyšší mírou nezaměstnanosti, které se nacházejí blíže k vojenským újezdům. Zjištěné korelace jsou ovšem velice nízké. V rámci našeho výběrového souboru obcí se také ukázalo, že míra nezaměstnanosti obecně souvisí s velikostí obce (vyšší nezaměstnanost ve větších obcích) a slabě koreluje se vzdáleností obce od krajského města a od hranice újezdu.

Vnímání problémů také statisticky významně roste s věkem a vyšším dosaženým vzděláním. Více je pocítují podnikatelé, resp. osoby samostatně výdělečně činné (45,3) a také nezaměstnaní (45,0), oproti zaměstnancům (43,8), důchodcům (43,4) a ženám na mateřské dovolené (43,2), nejméně potom vnímají problémy studenti (39,9).

Níže uvedená tabulka (Tab. 4) předkládá vybrané aspekty života, které respondenti žijící v zázemí konkrétních vojenských újezdů uvedli nejčastěji jako problematické. Největší problémy se tak váží na špatný stav silniční infrastruktury, nedostatečný rozvoj rekreační a volnočasové infrastruktury a nízkou podporu zaměstnanosti (Březina, Hradiště, Libavá i Brdy), respektive problémy s dopravní dostupností a možnostmi vlastního bydlení (Boletice).

Tab. 4. Problematické aspekty života v obcích v zázemí konkrétních VÚ

VÚ	Nejpalčivěji vnímané problémy
Boletice	Podpora zaměstnanosti, dopravní dostupnost, vlastní bydlení, služby pro rodiny s dětmi, prevence kriminality
Březina	Silniční infrastruktura, rekreační a volnočasová infrastruktura, podpora zaměstnanosti, rozvoj společenského života
Hradiště	Silniční infrastruktura, rekreační a volnočasová infrastruktura, podpora zaměstnanosti, prevence kriminality
Libavá	Silniční infrastruktura, rekreační a volnočasová infrastruktura, podpora zaměstnanosti, prevence kriminality
Brdy	Silniční infrastruktura, podpora zaměstnanosti, prevence kriminality

Zdroj: vlastní výzkum

S výjimkou Březiny se ve všech ostatních zázemích újezdů objevuje silný tlak na prevenci kriminality, což je spojeno také s výsledky otevřených otázek, kde si respondenti nejčastěji stěžovali na zvýšený podíl drogově závislých osob a také problémy s romskými menšinami (zejména v okolí VÚ Hradiště, Libavá a Brdy). Nutno

také podotknout, že přestože na prvních příčkách se profiluje nejčastěji špatný stav silniční infrastruktury, z otevřených otázek je patrné, že tento problém je již ve fázi řešení, kdy valná většina obcí s pomocí evropských dotačních fondů má silniční infrastrukturu již zrekonstruovanou a negativní reakce tak pochází zejména z obcí, kde k těmto rekonstrukcím ještě nedošlo.

4.2 Pozitivní a negativní dopady vojenských újezdů na život v obcích

Co se týče vnímání specifických pozitivních a negativních dopadů vojenského újezdu na život obyvatel, lze říci, že převažují spíše negativa (viz Tab. 5). Ačkoliv necelá polovina dotazovaných souhlasí s tím, že existence vojenských újezdů přispěla svými omezeními k zachování nedotčené přírody (zejména co se týče VÚ Brdy a VÚ Boletice), tak také téměř polovina vnímá omezení volného pohybu a volnočasových aktivit obyvatel negativně. Téměř třetina respondentů se cítí být obtěžována hlukem z vojenské techniky, střelnic, apod.

Tab. 5. Vnímání pozitivních a negativních dopadů vojenských újezdů na život v obcích

Dopad VÚ na život v obci	Míra (%) souhlasu	Průměr	Variance
Přispěl svými omezeními k zachování nedotčené přírody	48	3,62	1,46
<i>Omezuje volný pohyb a volnočasové aktivity obyvatel v okolí</i>	43	3,25	1,71
<i>Obtěžuje obyvatele hlukem (z vojenské techniky, střelnic)</i>	32	2,88	1,57
Vytvářel pracovní příležitosti pro místní obyvatele	21	2,79	1,26
<i>Přesuny vojenské techniky ničí komunikace a ovzduší</i>	20	2,62	1,35
<i>Znečištění životního prostředí (chemikálie, pohonné látky)</i>	19	2,76	1,26
<i>Obavy z rozvoje obce (nejistota o budoucím využití VÚ)</i>	17	2,76	1,18
<i>Zhoršení dopravního spojení a dostupnosti obce</i>	16	2,41	1,33
Pomohl k lepší nabídce materiálů (palivo, stavební materiál)	15	2,70	1,06
<i>Způsobuje napětí a stres obyvatel (obavy z havárie, výbuchů)</i>	14	2,49	2,01
<i>Omezuje a komplikuje rozvoj obce</i>	12	2,38	1,23
Přispěl ke snazší dostupnosti bydlení	11	2,45	1,10
Přispěl k větší nabídce obchodů a služeb	10	2,39	1,12

Zdroj: vlastní výzkum. Pozn. Negativní dopady jsou označeny kurzívou.

Největší shoda mezi respondenty napříč újezdy a obcemi je v tom, že vojenské újezdy téměř neměly žádný vliv, co se týče větší dostupnosti bydlení, nabídky obchodů a služeb či dostupnosti stavebních materiálů a paliv. Pozitivní roli újezdů v tomto ohledu vnímá pouze každý desátý člověk. Největší variance (rozptyl) v odpovědích je naopak v míře pociťování napětí a stresu, vnímání hluku a míry omezení pohybu a volnočasových aktivit. Vnímání těchto negativních dopadů a omezení významně koreluje s blízkostí obce k hranici vojenského újezdu.

Pozitivní dopady újezdů na život jsou vnímané o něco častěji v obcích v zázemí VÚ Brdy a VÚ Boletice (specificky co se týče pozitivního vlivu újezdů na zachování nedotčené přírody a vytváření pracovních příležitostí), naopak negativní dopady vnímají častěji v obcích v zázemí VÚ Březina a VÚ Libavá (zejména ve smyslu omezení volného pohybu a aktivit obyvatel, omezení rozvoje obcí a negativních dopadů na životní prostředí). Pozitivní dopady újezdů vnímají častěji mladší a méně vzdělaní lidé, žijící ve větších obcích s aktuálně vyšší nezaměstnaností, které se nacházejí ve větší vzdálenosti od

krajského města. Vzdálenost od hranice újezdu nemá na vnímání pozitivních dopadů vliv.

Níže uvedená tabulka (Tab. 6) udává souhrn nejčastějších aktivit vojenských újezdů, jež mají na respondenty, jakožto občany žijící v zázemí vojenských újezdů, pozitivní dopad. Zákaz vstupu do vojenského prostoru (VÚ Boletice, VÚ Libavá VÚ Brdy) vnímají dotázaní pozitivně v kontextu zachování do značné míry nedotčené přírody. Zpřístupněním části VÚ Boletice či VÚ Brdy došlo ke zkrácení vzdálenosti při možnosti projet vojenským prostorem, k rozvoji cykloturistiky a cestovního ruchu obecně. Mimo uvedené dotazování také ocenili pomoc vojáků při požárech a záplavách a zachování klidu v dané oblasti. Nejméně pozitivních reakcí bylo zaznamenáno ve VÚ Hradiště kde, více jak 70 % respondentů odpovědělo, že neví o žádném pozitivním dopadu. Takovýto postoj je zřejmě způsoben frustrací místních obyvatel ze zvýšené kriminality, problémy s romskými menšinami a vysokou nezaměstnaností, s níž se oblast potýká.

Tab. 6. Nejčastější aktivity vojenských újezdů s pozitivním dopadem na obce a obyvatele

VÚ	Aktivita VÚ	Pozitivní dopad
Boletice	Vznik cyklostezky	Rozvoj cestovního ruchu
	Zpřístupnění části prostoru	Zkrácení vzdálenosti
	Zákaz vstupu	Zachování přírody
Březina	Možnost samovýroby dřeva	Ekologické palivo
	Zpřístupnění části prostoru	Možnost sběru lesních plodů
	Vytvoření pracovních příležitostí	Snížení nezaměstnanosti
Hradiště	Zpřístupnění části prostoru	Rozvoj cestovního ruchu
	Vznik cyklostezky	Rozvoj cestovního ruchu
	Dětské dny	Kulturní přínos pro děti i dospělé
Libavá	Akce Bílý kámen	Možnost navštívit celý újezd, cestovní ruch, kulturní obohacení
	Přednášky o práci	Zvýšení zaměstnanosti
Brdy	Zákaz vstupu	Zachování přírody
	Zákaz vstupu	Zachování přírody
	Ukončení vojenské činnosti	Rozvoj obchodu a služeb
	Zpřístupnění části prostoru	Zkrácení vzdáleností, rozvoj cestovního ruchu

Zdroj: vlastní výzkum

Tab. 7. Nejčastější aktivity vojenských újezdů s negativním dopadem na obce a obyvatele

VÚ	Aktivita VÚ	Negativní dopad
Boletice	Cvičení domácí i zahraniční armády	Hluk, otrěsy
	Zákaz vstupu	Omezení volného pohybu
	Prodej lesů	Úbytek pracovních míst
Březina	Zákaz vstupu	Omezení volného pohybu
	Vojenská cvičení	Hluk
	Rozšíření vojenského újezdu	Zákaz vstupu
Hradiště	Kácení lesů	Úbytek zeleně
	Vojenská cvičení	Hluk
	Zákaz vstupu	Omezení volného pohybu
Libavá	Vojenská cvičení	Hluk
	Kácení lesů	Úbytek zeleně
	Zákaz vstupu	Omezení volného pohybu
Brdy	Vojenská cvičení	Hluk
	Proměna újezdu na CHKO	Omezení průjezdu motorových vozidel
	Uvolnění prostoru	Příliš mnoho turistů

Na straně druhé byly ve výpovědích respondentů zpozorovány značné negativní dopady na místní obyvatele. Vojenská cvičení ve všech újezdech s sebou přináší zvýšený hluk a také otřesy půdy. Zákaz vstupu je vnímán nejen pozitivně ve smyslu zachování přírody (viz výše), ale především negativně, a to ve většině VÚ, obyvatelé v zázemí si stěžují na omezení volného pohybu a nemožnost průchodu některých částí újezdu či sbírání lesních plodin. A to i přesto, že řada respondentů uvádí výrazně nižší využívání újezdů pro vojenská cvičení po odsunu sovětských vojsk po roce 1990 (především VÚ Hradiště). Kácení lesů (VÚ Hradiště, VÚ Libavá) je negativně vnímáno jako úbytek zeleně. Paradoxně negativně se pro obyvatele v zázemí bývalého VÚ Brdy projevuje jeho zrušení a vznik Chráněné krajinné oblasti Brdy (dále také CHKO), a to v souvislosti s uzavřením průjezdnosti pro osobní automobily a obavy z očekávaného náporu turistů a možného znečištění přírody. Za velký problém zde taktéž považují plánovanou stavbu amerického radaru v rámci NATO, proti čemuž se dotazovaní ohrazují zejména z důvodu strachu, nejistoty a zničení estetického rázu krajiny.

5. Diskuse a doporučení s ohledem na možný budoucí vývoj

Výše uvedené informace umožňují vyhodnotit stávající situaci, která panuje v zázemí vojenských újezdů v České republice. Přestože je VÚ Brdy již čtvrtým oficiálně zrušeným vojenským újezdem po roce 1989 (první tři byly zrušeny již v roce 1991), je možné, že současný stav nebude pro armádu ČR neudržitelný zejména po finanční stránce a další územní redukce vojenských prostor budou následovat. Na druhou stranu členství České republiky v NATO ji zavazuje k naplňování vytýčených úkolů a cílů. Budoucí vývoj vojenských újezdů a obcí v jejich zázemí tedy nebude rozhodně jednoduchý a černobílý a naznačené možné scénáře je třeba brát s ohledem na časový horizont až desítky let a s vazbou na socioekonomická a demografická data a výsledky šetření mezi místním obyvatelstvem.

VÚ Boletice

S ohledem na zjištěné skutečnosti by v budoucnu mohlo dojít k další územní redukci vojenského újezdu a jeho demilitarizaci. Vzhledem k tomu, že velká část újezdu spadá do CHKO Šumava a je tvořena lokalitou NATURA 2000, mohl by takto uvolněný prostor přejít pod správu CHKO Šumava a zbylá část by se stala vlastnictvím existujících obcí, podobně jako v případě VÚ Brdy. S ohledem na dotazníkové šetření se jeví, že jednou z priorit bude zlepšení dopravní infrastruktury, ať již v podobě rekonstrukce stávající (což se již do jisté míry děje) či výstavby nové silniční sítě, jež by zlepšila současnou dopravní dostupnost vybraných obcí. Většina obcí zájmového území spadá do místní akční skupiny (MAS) Rozkvět, která má zpracovanou Strategii komunitně vedeného místního rozvoje na období 2014-2020, kde navrhuje různá opatření pro rozvoj regionu. Okolí újezdu je vyhledávanou turistickou oblastí a je možné rozšířit stávající ubytovací kapacity za účelem zvýšení cestovního ruchu, s ohledem na zásady udržitelného rozvoje území s šetrného cestovního ruchu (cyklostezky, biofarmy apod.). Dle Českého statistického úřadu je turisticko-rekreační funkce obcí odhadována na více než 100 lůžek v hromadných ubytovacích zařízeních a objektech individuální rekreace v přepočtu na 100 trvale, či obvykle bydlících obyvatel, což je hodnota spadající do kategorie „velmi významná“ (Vystoupil et al. 2007).

VÚ Březina

Vojenský újezd Březina se naopak jeví jako vojenský prostor, jenž by měl zůstat zachován ve svém plném rozsahu. Jedním z hlavních důvodů je jeho poloha vůči Univerzitě Obrany se sídlem v blízkém Brně a Vyškově. Důležitým aspektem je také velikost újezdu, armáda je schopna využívat celý vojenský prostor s minimálními ekonomickými ztrátami. V neposlední řadě jde o skutečnost, že působení vojenského újezdu samo o sobě nemá výraznější negativní dopad na obyvatele okolních obcí, ba dokonce lze hovořit o pozitivním vlivu např. v oblasti zaměstnanosti a dostupnosti bydlení. Je však důležité, aby se občané, jež žijí v jeho zázemí, necítili být omezováni pro špatnou dostupnost některých obcí. Správa újezdu by tedy měla pokračovat v současné politice vymezení cest, jež jsou přístupné veřejnosti a také za jakých podmínek (emitovat povolenky či vymežit časy průjezdnosti) a tyto podmínky dodržovat. Z dotazníkového šetření také vyplynulo, že respondentům kromě špatné dopravní dostupnosti vadí i hluk z vojenských cvičení. Tento problém by mohl být ošetřen stavbou protihlukové stěny v místech největší hlukové zátěže. Vzhledem k blízkosti větších měst - Vyškov, Boskovice, Blansko, Prostějov a potažmo krajských měst Brno a Olomouc - by mohly místní orgány veřejné správy přilákat větší množství podnikatelů prostřednictvím výstavby podnikatelského inkubátoru v některé z blízkých obcí. Blízkost Chráněné krajinné oblasti Moravský kras nabízí určité možnosti také v oblasti cestovního ruchu (zejména formou cyklostezek).

VÚ Hradiště

Zázemí vojenského újezdu Hradiště lze považovat za nejvíce problematickou oblast ze všech zkoumaných. Nejenže místní obyvatelé čelí nárůstu kriminality a problémy s romskými občany, ale patří také mezi pohraniční oblasti, jež čelí strukturálním změnám zejména v průmyslu, vysoké nezaměstnanosti a trvalému poklesu obyvatelstva. Přes uvedené problémy se nedomníváme, že by výraznější územní redukce a demilitarizace mohly být nápomocny současné nepříliš příznivé situaci v zázemí újezdu. Naopak lze do jisté míry předpokládat, že blízkost německých hranic a podpora vlády může stát za rozvojem podnikatelských aktivit. Navíc z výpovědí respondentů bylo zjištěno, že je zde mezi-obecní spolupráce na poměrně dobré úrovni. Také by bylo vhodné využít investičních pobídek, jež nabízí agentura CzechInvest. Právě oblast v okolí blízkého 18-ti tisícového města Kadaň patří dlouhodobě mezi rozsáhlejší regiony se soustředěnou podporou státu. Vzhledem ke vzdělanostní struktuře obyvatelstva v zázemí újezdu se jako nejvíce vhodné jeví vybudovat zde centrum strategických služeb, např. centrum zákaznické podpory, centrum sdílených služeb nebo datové centrum. Nabízí se také podpora lehké průmyslové výroby, zejména pásové či montážní. Výhodou je blízkost německých hranic, tudíž by mohla tato centra navázat přeshraniční spolupráci s německými firmami, pro něž by to znamenalo výrazné snížení nákladů na lidské zdroje. Zpřístupnění části újezdu a vznik např. dalších cyklostezek by pomohl také rozvoji cestovního ruchu.

VÚ Libavá

V souvislosti s vojenským újezdem Libavá se dotázaní vyjádřili negativně ohledně rozsáhlých vojenských cvičení, jež způsobují značnou zvukovou zátěž a taktéž se nestaví příliš pozitivně k zákazu vstupu do určitých částí újezdu a jeho průjezdnosti. Nelze také opomíjet fakt, že v jeho blízkosti se nachází další vojenský újezd – Březina, který se jeví

více příhodný pro zachování. Přes aktuální poměrně vysokou vytiženost území by bylo do budoucna vhodné a ekonomicky přínosné VÚ Libavá územně výrazně zredukovat a demilitarizovat; ve vlastnictví armády ČR ponechat 5 - 10 % stávající plochy újezdu, zejména z důvodu blízkosti újezdu Březina a možnosti uskladnění vojenské techniky. Po územní redukci by opět pozemky spadající pod správu újezdního úřadu přešly do vlastnictví stávajících obcí. Podobně jako v případě VÚ Hradiště se tato oblast dlouhodobě potýká s vysokou mírou nezaměstnanosti, což se jeví jako jeden ze zásadních problémů místních obyvatel. Jako možné řešení této situace se nabízí přilákání investorů prostřednictvím investičních pobídek a vytvoření průmyslové nebo podnikatelské zóny v okolí blízkých měst především v severní části oblasti. Žádoucí by byla bližší spolupráce existujících místních akčních skupin, kam spadají různé obce v okolí VÚ. Jedním z projevů takovéto spolupráce by mohlo být ustanovení správy bytového fondu, jež by spravovala neobydlené byty, jichž je v současnosti zhruba 12 % z bytového fondu jako celku (ČSÚ 2017), čímž by se alespoň částečně vyřešila bytová problematika, na kterou upozornili respondenti v dotazníkovém šetření. V neposlední řadě je území vhodné pro vybrané formy udržitelného cestovního ruchu.

Bývalý VÚ Brdy

Poslední sledovanou oblastí je již bývalý vojenský újezd Brdy (zrušen k 1. lednu 2016). Administrativní rozčlenění území je již dáno, území je rozděleno mezi 27 obcí nacházejících se v těsné blízkosti vojenského újezdu. Objekty bývalých kasáren bychom ovšem doporučovali nabídnout, prostřednictvím veřejné zakázky, soukromému investorovi, který by je zrekonstruoval a nabídl ke koupi novým majitelům, obdobně jako tomu bylo v případě vojenských území v Německu či Polsku (viz Cooper et al. 2013, Korczak 2014). Blízkost hlavního města Prahy přináší území vysoký rozvojový a developerský potenciál, zejména v oblasti bytové výstavby a cestovního ruchu (vysoké hodnoty ukazatele turisticko-rekreační funkce i zatížení v některých obcích). Jako nezbytná součást revitalizace se jeví již započaté aktivity v rekonstrukci stávající silniční infrastruktury v okolí i napříč vojenského újezdu, s ohledem na nově vzniklou Chráněnou krajinnou oblast Brdy. Vznikem CHKO pravděpodobně bude oblast čelit většímu náporu ze strany turistů, jak se obávají respondenti ve svých odpovědích, nicméně lze doporučit, aby orgány místní samosprávy tyto návaly regulovaly vyhláškou a například neumožnili navýšení hromadných ubytovacích zařízení nad únosnou míru, v rámci zásad udržitelného cestovního ruchu. V neposlední řadě je nezbytné řešit problém se zvýšenou kriminalitou, který by mohl být alespoň částečně aktivován navýšením policejních hlídek, prevencí a osvětou.

6. Závěr

Obce a obyvatelé v zázemí vojenských újezdů se v zásadě potýkají s podobnými problémy jako další obce českého a moravského venkova a periferních oblastí. Z rozsáhlého dotazníkového šetření mezi obyvateli obcí v zázemí VÚ vyplynulo, že je nejvíce tíží slabá podpora zaměstnanosti a vzniku nových pracovních míst (resp. vysoká nezaměstnanost), možnosti získání vlastního bydlení, údržba a rozvoj silniční infrastruktury, nebezpečí kriminality a možnosti volnočasového vyžití. Specifickým problémem, který je třeba v těchto obcích řešit, je potom zajištění souladu rozvoje obcí s aktivitami vojenského újezdu.

Rozdíly ve vnímání problémů mezi obcemi v zázemí jednotlivých újezdů jsou relativně malé, přesto statisticky významné. Nejvyšší míra vnímání problémů je v obcích v okolí

VÚ Hradiště, VÚ Boletice a VÚ Brdy. Statisticky významně nižší je potom index vnímání problémů v obcích v rámci VÚ Březina a VÚ Libavá. Tyto výsledky reflektují regionální socioekonomické rozdíly v rámci České republiky, respektive dlouhodobé problémy strukturálně postižených regionů a ekonomicky znevýhodněných periferních (příhraničních) oblastí.

Co se týče vnímání specifických pozitivních a negativních dopadů vojenského újezdu na život obyvatel, lze říci, že převažují spíše negativa, i když řada odpovědí má pro místní obyvatele jak negativní tak pozitivní význam (typicky: omezení volného pohybu vs. zachování přírody, rozvoj cestovního ruchu vs. obavy z náporu turistů). Více než dvě pětiny negativních odpovědí se týká omezení volného pohybu a volnočasových aktivit obyvatel, třetina hluku z vojenských cvičení, střelnic a přesunů vojenské techniky a zhruba pětina ze znečištění životního prostředí a celkového rozvoje obce, včetně zhoršení dopravního spojení a dostupnosti obce. Kácení lesů a úbytek zeleně pociťují obyvatelé silněji ve VÚ Hradiště a VÚ Libavá, obavy ze zvýšené kriminality a konflikty s romským etnikem jsou typické pro zázemí VÚ Hradiště a Brdy. Specifikem zrušeného VÚ Brdy jsou obavy z velkého náporu turistů po uvolnění prostoru k civilním účelům.

Tab. 8. Shrnutí možných scénářů budoucího vývoje vojenských újezdů

VÚ	Scénář budoucího vývoje	Důvody a předpoklady
Boletice	Výraznější územní redukce a demilitarizace	Prostorové prolínání s CHKO Šumava a oblastí NATURA 2000, blízkost Národního parku Šumava, silné vazby okolí na cestovní ruch a druhé bydlení, dlouhodobá menší využitelnost
Březina	Zachovat vojenský prostor v současném vymezení	Vazba na blízkou vojenskou instituci – Univerzitu obrany (Brno, Vyškov), menší rozloha, ekonomická rentabilita využitelnosti, méně významné negativní dopady na okolní obce
Hradiště	Dílčí územní redukce a demilitarizace, větší část VÚ zachovat	Oblast s velkými strukturálními problémy (průmysl), vysoká nezaměstnanost, silná romská komunita, příhraniční periferie – územní redukce a demilitarizace nebude mít žádoucí ekonomický efekt
Libavá	Výraznější územní redukce a demilitarizace, menší část VÚ zachovat	Třetina území již demilitarizována, silné negativní postoje místních obyvatel k intenzitě vojenských cvičení, vysoká nezaměstnanost
Brdy	Zrušen k 1. 1. 2016	Velmi malá část VÚ využívána pro vojenská cvičení, atraktivní lokalita pro investory a developery v blízkosti hl. města Prahy, velmi pravděpodobný rozvoj bydlení, druhého bydlení, podnikání a cestovního ruchu

Zdroj: vlastní konceptualizace na základě výzkumu vnímání a postojů obyvatel

Na druhou stranu je velmi pozitivně vnímáno zachování nedotčené přírody vzhledem k řadě omezení a limit v újezdech (téměř polovina pozitivních odpovědí) a vytváření pracovních příležitostí (pětina odpovědí). Zpřístupněním části prostoru v rámci VÚ Boletice a VÚ Hradiště a VÚ Libavá se očekávají větší možnosti rozvoje cestovního ruchu, možnost vstupu do prostoru (např. sbírání lesních plodů) a zkrácení vzdáleností (nejen) mezi obcemi v zázemí. Mezi pozitivní stránky lze obecně zařadit také dobrý stav kanalizačních sítí a čističek odpadních vod, informovanost občanů o dění v obci či rozvoj mezi-obecní spolupráce. Ve zrušeném VÚ Brdy se s očekávaným rozvojem cestovního

ruchu pojí větší aktivity v obchodu a službách. Z výpovědí respondentů v dotazníkovém šetření a z dostupných informací a dat bylo možné diskutovat a doporučit budoucí socioekonomické aktivity, resp. navrhnout „scénáře“ budoucího vývoje. Shrnuje je tabulka 8.

V kontextu výše uvedených scénářů budoucího vývoje jsou si autoři vědomi subjektivity pohledu a názorů, jejich diskutabilnosti a kontroverznosti, což jsou největší limita předložených výsledků výzkumu. Je nezbytné si uvědomit, že transformace tak rozsáhlých území s sebou ponese různá úskalí v podobě vytvoření odpovídajícího finančního rámce, administrativního rozdělení území a zajištění, aby zvolené strategie byly správné a naplnily vytčené cíle. Lze předpokládat, že k dalším významným územním redukcím a demilitarizaci nedojde v řádu několika let, spíše to bude otázka dlouhodobější koncepce. V budoucnu bude nutné komunikovat jak s představiteli místních samospráv a krajů, tak vojenských institucí (Ministerstvo obrany ČR, Vojenské lesy a statky – státní podnik apod.) i samotné vlády ČR. Přihlédnout bude třeba také k členství a povinnostem České republiky vůči NATO, proto budou politická rozhodování a legislativní opatření na národní úrovni jedněmi z těch zásadních.

Prostřednictvím tohoto textu jsme se snažili představit dílčí aspekty života obyvatel v zázemí VÚ a přispět do zatím značně omezené diskuze mezi odbornou akademickou obcí na dané téma, což bylo naším cílem. Podobné problémy řeší a budou řešit prakticky všechny evropské země. Přes výše uvedená úskalí bude možné dílčí výsledky do jisté míry syntetizovat a zobecnit na úrovni dalších středoevropských zemí. Domníváme se, námi představená názorová platforma místních obyvatel má a bude mít, při předpokládané další územní redukci a demilitarizaci vojenských prostor, silnou váhu.

Použitá literatura

- BURDA, T. (2016). Historické hranice a proces polarizace prostoru v Česku. Praha, Nakladatelství P3K.
- COOPER, I., GÖTZ, Ch., PASKALEVA-SHAPIRA, K. (2013). The MiKa Project in Karlsruhe, Germany: Conversion of a Military Area into a Community Based Residential Area. Karlsruhe, Institute for Technology Assessment and Systems Analysis.
- ČSÚ (2017). Statistika obyvatelstva. Český statistický úřad. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_lide
- CHROMÝ, P., JANŮ, H. (2003). Regional identity, activation of territorial communities and the potential of the development of peripheral regions. *Acta Universitatis Carolinae – Geographica*, 37, 105–117.
- CHROMÝ, P., JANČÁK, V. (2005). Periferní oblasti Česka jako jeden z pólů polarizovaného prostoru. *Životné prostredie*, 39, 106–108.
- FRANTÁL, B., VAISHAR, A. (2008). Zvláštnosti kvality života v malých městech. *Geographia Slovaca*, 25, 175-188.
- JANUROVÁ, M. (2017). Vojenské újezdy v české republice: optimalizace jejich dalšího využití. Diplomová práce. Brno, Masarykova univerzita.
- KORCZAK, J. (2014). Regeneration of military sites as a factor in the improvement of the town's logistics infrastructure. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 151, 158-171.
- VYSTOUPIL, J., HOLEŠINSKÁ, A., KUNC, J., ŠAUER, M. (2007). Návrh nové rajonizace cestovního ruchu ČR. Brno, Masarykova univerzita.

Shrnutí

Výzkumná zpráva prezentuje vybrané výsledky rozsáhlého dotazníkového šetření s obyvateli obcí v zázemí vojenských újezdů v České republice zaměřené na percepci kvality života a existujících problémů v obcích a na vnímání pozitivních a negativních

dopadů aktivit vojenských újezdů na rozvoj dotčených obcí. Výsledky šetření ukazují, že obyvatelé žijící v zázemí újezdů obecně vnímají obdobné problémy jako lidé v jiných periferních či venkovských obcích, tedy primárně nezaměstnanost, omezené možnosti získání vlastního bydlení, problémy spojené s údržbou a rozvojem silniční infrastruktury, omezené možnosti volnočasového vyžití a nebezpečí kriminality. Specifickým problémem je zajištění souladu rozvoje obcí s aktivitami vojenského újezdu. Co se týče konkrétních pozitivních a negativních dopadů vojenských újezdů na život obyvatel, jsou nejvíce negativně vnímána omezení volného pohybu a volnočasových aktivit a hlukové a další znečištění z vojenských cvičení. Naopak nejvíce pozitivně jsou vnímány aspekty zachování nedotčené přírody a vytváření pracovních příležitostí. Představy možných scénářů budoucího vývoje vojenských újezdů z pohledu obyvatel v zázemí naznačují zájem o další územní redukci a demilitarizaci těchto území.